

ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ФІЛОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ УЖГОРОДСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В 1945–1946 РОКАХ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2 (56)

УДК 378.4.096(477.87–25) “1945/1946”+80:3782

DOI: [https://doi.org/10.24144/2663–6840/2026.2.\(56\).179–188](https://doi.org/10.24144/2663–6840/2026.2.(56).179–188)

Медведь М. Формування науково-педагогічного колективу філологічного факультету Ужгородського державного університету в 1945–1946 роках; кількість бібліографічних джерел – 21; мова українська.

Анотація. У статті досліджено підгрунтя створення та відкриття першого закарпатського університету, який за 80-річну історію виріс у найпотужніший освітній заклад вищої освіти Закарпаття, ставши флагманом не лише освіти, а й науки краю. На основі архівних свідчень, використаних у науковій розвідці, досліджено формування науково-педагогічного колективу одного з перших факультетів університету періоду 1945–1946 років. Особливу увагу приділено постаті першого ректора університету Степана Добоша та першого декана філологічного факультету Миколи Яська. Дослідження спирається на фактографічні дані наказових документів перших двох років від часу створення університету до кінця грудня 1946 року. У розвідці використані звіти про роботу Ужгородського державного університету за 1945/1946 рік. За фактами розпорядчих документів встановлено назви кафедр філологічного спрямування та прізвища перших завідувачів кафедр факультету. Спираючись на дослідження кадрового потенціалу перших років Ужгородського університету, авторка засвідчила його викладацький науковий поступ, який із гідністю вписаний в історію найбільшого закарпатського освітянського вишу. Мета статті – проаналізувати кадрове формування викладацького складу філологічного факультету Ужгородського державного університету перших років його існування – 1945 та 1946 рр.

Дослідження є спробою розширити інформацію про перших викладачів-філологів Ужгородського університету, які розпочали співпрацю з університетом у його перші роки після створення. У дослідженні вперше відстежуються відповідні розпорядчі скерування державними освітніми органами, метою яких стало підсилення кадрового складу найзахіднішого університету України.

Методологія дослідження ґрунтується на системних та структурно-функціональних підходах із використанням методів аналізу, синтезу та узагальнення.

Ключові слова: Закарпатський державний університет, Ужгородський державний університет, філологічний факультет Ужгородського державного університету, викладачі-філологи Ужгородського університету, Степан Добош, Микола Ясько.

Формулювання проблеми. Відкриття першого навчального закладу в історії Закарпаття, яким став Ужгородський державний університет, стало доленосною подією для всього краю. У 2025 році найбільший освітній заклад Закарпатської області відсвяткував 80-річчя від часу створення. Філологічний факультет, ровесник свого вузу, пройшов із ним усі етапи становлення. Нині у виші навчається близько 16 тисяч здобувачів фахової вищої освіти, підготовку яких здійснюють понад 1200 викладачів. Формування кадрів на згаданому факультеті розпочалось у травні 1945 року, в складний післявоєнний період, який переживала держава. Становлення кадрового потенціалу філологічного відділення стало нагальною потребою дослідження історичного шляху університету, сторінки якого проливають світло на його минуле.

Аналіз досліджень. Нещодавній 80-річний ювілей зумовив підвищення інтересу до історичного розвитку Ужгородського національного університету, його віхами становлення й ролі представників професорсько-викладацького складу в утвердженні університету та його наукових здобутків. З огляду зміщення позицій Ужгородського університету найважливішим виявився період перших років його становлення – 1945–1946 років. Основними підтвердженнями цього слугують архівні документи університету та публікації видань до знаменних

дат вишу, в яких згадуються імена очільників філологічного факультету, кафедр та їх викладацький склад. Питання дослідження кадрового становлення Ужгородського університету розглядалися у низці видань, присвячених різним ювілейним датам створення університету: [Ужгородський державний університет 2000], [Ужгородський державний університет: довідник 1961], [Ужгородський державний університет – осередок науки на Закарпатті 2000], [Ужгородський державний університет на порозі III тисячоліття 2005], [Ужгородський державний університет: 70 років на шляху національноосвітнього відродження України 2015], [Ужгородський державний університет – 75 років поступу і зростання 2022]; окремі наукові дослідження [Жулканич 2005], [Галайда 1997], [Льницький 2020], [Сенько 1997]. [Наукова еліта Закарпаття 2005], [Пойда 2001]; публікації в періодичних виданнях: [Радянський студент: газета 1951], [Ужгородський університет: газета 1992].

Виклад основного матеріалу. Простежуючи витоки 80-річної історії філологічного факультету Ужгородського університету, неможливо оминути саму ідею створення вишу, адже вона неодноразово порушувалася місцевою інтелігенцією, що прагнула мати заклад, який би давав можливість здобувати вищу освіту закарпатській молоді в рідному краї, не їхати по неї в інші держави. Ще сто

років до відкриття університету в Ужгороді такі ідеї неодноразово проголошувались, як от в 1848 р. під час першого слов'янського з'їзду у Празі; в 1849 р. – у зверненні до австрійського імператора та майже сто років потому, у 1939 р. – у зверненні до уряду Чехословацької республіки. Та доля краю розпорядилась по-своєму. Незважаючи на трагічні події Другої світової війни, саме Маніфест про возз'єднання Закарпатської України з Радянською Україною створив умови для прийняття декрету «Про організацію вищих шкіл Закарпатської України». Саме він ухвалив пропозицію створення державного університету і був затверджений 5 грудня 1944 р. Народною Радою Закарпатської України. Майже через рік після цього, 18 жовтня 1945 року, ЦК КП(б)У та уряд Радянської України висунули спільне рішення – відкриття Ужгородського державного університету. Передувала цій події Постанова Центрального Комітету Комуністичної партії Закарпатської України та Народної Ради Закарпатської України від 19 липня 1945 року, яка утвердила створення Закарпатсько-Українського університету. Згадана постанова передбачала низку пунктів, серед яких і структурне функціонування чотирьох факультетів, і передачу в користування багатьох приміщень міста, і встановлення норм студентського контингенту, і передачу університету безгосподарних бібліотечних фондів, і навіть встановлення стипендії студентам I-го курсу. Також згадана Постанова передбачала створення комісії для проведення роботи по організації Університету. Серед членів комісії був **Степан Васильович Добош**, колишній учасник I з'їзду народних комітетів Закарпатської України. З'їзд ухвалив рішення про приєднання Закарпаття до СРСР (26 листопада 1944 р.). Саме Степану Добошу, який з 7 січня 1945 р. працював уповноваженим у справах шкіл в м. Ужгороді, випала довіра бути першим ректором Ужгородського університету, для чого йому довелося особисто зустрічатися з тодішнім Міністром освіти Павлом Тичиною [Галайда 1997, с. 72]. В історії Ужгородського університету постать Степана Добоша назавжди залишила особливий слід, бо саме перші кроки керівника спрямовують колектив до успіху. Перший очільник вишу мав філологічний фах, який здобув у 1937 році на філософському факультеті Карлового університету (Празький університет, Чехословаччина). Степан Васильович на ректорській посаді перебував зовсім недовго. Напевно й нині багатьох людей цікавить утаємничена причина раптової перерваної ректорської кар'єри, бо ця каденція тривала лише декілька місяців, хоча саме з іменем С. Добоша назавжди пов'язана історія становлення університету. Відповідь на це питання криється в тогочасній сталінській ідеології, яка рясніє доносами та репресіями на представників інтелігенції краю. Саме наклепи відкривали двері для посад та кар'єрних зростань багатьом прислужникам партійного режиму, в якому і Закарпаття не стало винятком. Декілька допитів у Міністерстві державної безпеки «СМЕРШ» та пропозиція здати ректорську печатку й добровільно залишити університет по-

ставили крапку в ректорській каденції Степана Добоша. Це рішення МДБ «СМЕРШ» видається скоріше винятком із правил, бо не зачепило фізичного знищення людини чи його відправку до сибірського Гулагу. Степану Добошу пощастило врятуватись від рук НКВС за кордоном, та смуток за рідним краєм ніколи не полишав його душу. Єдиною ниточкою, за яку трималось його серце на чужині, залишалось служіння науці та освіті. Ще за життя світ побачив низку праць Степана Добоша, одна з яких ось уже 70 років зберігається у фонді Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету. Уродженець закарпатської землі, так прагнув створення університету, в якому через тоталітаризм так і не отримав можливостей реалізувати себе.

Та повернемо свою наукову розвідку до витоків утворення Закарпатсько-Українського університету до «Постанови Секретаріату Центрального Комітету Комуністичної Партії З.У. та Народної Ради Закарпатської України від дня 19 липня 1945 року», в якій пунктом 7 визначалося: «Просити ЦК КП(б)У надіслати кваліфікований проф. викладацький склад до Університету відповідно встановлених фахів в Університеті». Саме цей пункт проливає світло на кадрове формування університетських факультетів, серед яких був і філологічний факультет, який одним із перших розпочав набір студентів на 1945/1946 навчальний рік. Відповідно до Наказу Міністерства вищої освіти СРСР № 1138 від 7 червня 1946 р. контингент студентів склав 180 осіб, із них 60 навчалися на філологічному відділенні. Згідно з Постановою Раднаркому СРСР від 18 лютого 1944 р. № 179 були встановлені посадові оклади викладацькому складу університету.

Уже з 5 листопада 1945 року Наказом по Народному комісаріату Освіти УРСР ректором Закарпатського державного університету був призначений **Курішко Аркадій Михайлович**. «Роль А.М. Курішка в становленні і розвитку університету була пов'язана не лише з особистим внеском у створення його матеріально-технічної бази, але й із тим, що він зумів залучити для роботи в університеті когорту вчених, які значною мірою визначили напрямки розвитку наукових досліджень в університеті на багато десятиліть» [Педагогічно-науковці, 1997, с.15].

Додаток № 1 до постанови РНК УРСР і ЦК КП(б)У № 1709 від 18 жовтня 1945 року «Про набір студентів на перший курс Ужгородського університету на 1945/1946 навчальний рік з розподілом по факультетах» передбачав такий контингент:

1. Історичний – 30 осіб
2. Філологічний – 60 осіб
3. Біологічний – 30 осіб
4. Медичний – 60 осіб.

Додаток 2 до цієї ж Постанови щодо «Укомплектування Ужгородського університету Закарпатської України професорсько-викладацьким персоналом» рекомендував Наркомосвіті УРСР для спеціальностей «українська мова» та «українська література» направити по два викладачі, а для спеціальності «російська мова» та «російська літерату-

ра» по одному викладачу. Для порівняння для спеціальності «військова та фізкультурна підготовка» Наркомосвіти УРСР зобов'язував направити чотирьох викладачів.

Кількість спеціалістів новоствореного університету стрімко зростала. Якщо на початок 1946 року кількість викладачів університету з вищою освітою складала 26 працівників, то за перший квартал 1946 року було прийнято ще 25 викладачів і в кінці цього ж кварталу кількість спеціалістів з вищою освітою вже становила 51 особу [Звіт про роботу університету за 1945–1946 н/р, с. 19].

Особлива увага нашого дослідження звернута на постать **Миколи Григоровича Яська** (19.12.1900 – 31.07.1960). Підставою для приїзду на роботу до Ужгорода стала вказівка або, як часто зустрічається в наказових документах університету, термін «відрядження» Народного комісаріату оборони УРСР (НКО УРСР) від 14.09.1945 р. № 0–9. У розпорядчих документах університету за 1945 р., наказом №1 від 27 листопада 1945 р. по Закарпатському Державному Університету (п. 2) «виконуючим обов'язки проректора по учбовій частині з 10 жовтня 1945 р.» призначався Микола Ясько який на цій посаді перебував до 05 лютого 1946 р. (наказ № 16 від 15 лютого 1946 р.), хоча вже з 14 вересня цього ж року Микола Григорович був призначений завідувачем кафедри української літератури (наказ № 2 від 1 грудня 1946 р.) Про значну довіру йому як проректору засвідчує рішення тодішнього ректора А.М. Курішка про тимчасове виконання Миколою Яськом обов'язків ректора під час місячного відрядження ректора до Києва в термін «з 27 грудня 1945 р. до 23 січня 1946 р.» (наказ № 7 від 27 грудня 1945 р.). На посаду декана філологічного факультету М. Ясько був призначений з 5 лютого 1946 р. «з оплатою 50% від основного окладу» (наказ № 16 від 15 лютого 1946 р.), а з 5 травня 1946 р. він знову став в.о. завідувача кафедри української літератури у зв'язку зі звільненням Василя Лесика «за самовільне залишення роботи в університеті», яке в той час вважалося дезертирством, і про цей факт ректор А. Курішко вимушений був повідомити Міністерство освіти УРСР (наказ № 84 від 20 травня 1946 р.). У липні 1946 р. Миколу Яська відряджають до м. Ворошиловград (теперішнє місто Луганськ) для «вербовки» студентів на навчання (наказ № 113 від 4 липня 1946 р.).

Микола Ясько мав вищу юридичну освіту, закінчив юридичний факультет Київського інституту народного господарства (1921–1925). У 1930 р. М. Ясько закінчив Курси викладачів української мови і літератури у місті Києві, які й поклали початок його філологічній кар'єрі [Сенько 1997, с. 129]. Відповідність згаданих посад потребувала наявності наукового ступеня та вченого звання і тому вже скоро наказ № 74 від 27 квітня 1946 р. «зобов'язав декана Яська захистити дисертацію протягом 1946, 1947 рр. у зв'язку з відсутністю вченого ступеня та наукового звання». Микола Григорович Ясько служинню Ужгородському університету віддав 15 років життя, залишивши про себе добру згадку

в пам'яті тодішніх колег та студентів.

Першим виконувачем обов'язків завідувача кафедри російської літератури з 1 грудня 1945 р. став **Іван Костянтинович Борисов**, підставою призначення якого став наказ заступника НКО УРСР № 4546 за НКО УРСР І.К. Гуленка від 21.11.1945 р. (наказ № 2 від 1 грудня 1945 р.). Через декілька днів, 3-го грудня 1945 р., І.К. Борисова було призначено «виконуючим обов'язків декана філологічного та історичного факультету» (наказ № 3 від 03 грудня 1945 р.). Кафедру російської літератури Іван Борисов очолював до кінця травня 1946 р., до призначення на цю посаду М.С. Воскресенського. Розпорядчі документи за 1946 р. зберегли в собі наказ № 230 від 18 листопада 1946 р., яким І.К. Борисову надавалося «відрядження для підготовки до кандидатського іспиту до м. Львів із 19 до 29 листопада 1946 р.».

Як уже нам відомо з інформації про першого декана філологічного факультету М.Г. Яська, а саме про те, що на посаду декана Микола Григорович був переведений з посади старшого викладача кафедри української літератури (наказ № 16 від 15 лютого 1946 р.), то наступним завідувачем кафедри українського мовознавства та тимчасово виконувачем обов'язків проректора з навчальної частини (наказ № 17 від 7 лютого 1946 р.) призначався кандидат філологічних наук, доцент **Іван Григорович Чередниченко**. Підставою його співпраці з Ужгородським університетом стало розпорядження Наркомату УРСР від 14 січня 1946 р. На згаданій посаді І.Г. Чередниченко перебував до 6 травня 1946 р. (наказ № 78 від 6 травня 1946 р.). Роботу в університеті він розпочав, уже маючи науковий ступінь кандидата філологічних наук і вчене звання доцента, бо в червні 1940 р. він успішно захистив кандидатську дисертацію «Відносна підрядність в системі підрядних речень сучасної російської мови», але в науковому середовищі УжДУ його «зобов'язують прискорити роботу над докторською дисертацією». У майбутньому ВАК затвердив І.Г. Чередниченка у званні професора у 1960 р., хоча захистити дисертаційне дослідження йому вдалося лише в квітні 1963 року [Видатні особистості з українського мовознавства, 2016, с. 164]. У межах нашого дослідження ми виявили, що І.Г. Чередниченко з 20 січня 1946 р. до 8 січня 1947 р. залишався завідувачем кафедри української мови Ужгородського університету, а потім переїздить до м. Львова, де очолює кафедру української мови Львівського університету.

Простежимо крок за кроком формування колективу філологічних кадрів Ужгородського університету з перших місяців його організації. Згідно з дослідженою наказовою документацією «Книга приказов ректора по Ужгородському Государственному Университету за 1945–1946 учебный год. Том 1», який охоплює період з «27 ноября 1945 г. – 27 июня 1946 г.». У ній ми виявили записи про працевлаштування фахівців на філологічний факультет до «Закарпатського Державного Університету» протягом згаданого періоду, а саме травня–грудня 1945 року. У «Книзі приказов ректора ...» віднайдені за-

писи про одинадцятьох викладачів, десять із яких до Ужгородського університету були скеровані Народним комісаріатом оборони УРСР (НКО УРСР).

Спираючись на накази згаданої «Книги приказов ректора...» щодо призначення перших викладачів філологічного факультету, ми виявили прізвище першого викладача згаданого факультету. Наказом № 4 від 19 грудня 1945 р. зафіксовано прізвище **Левицька**, яка з 18 травня 1945 р. була зарахована працівником кафедри української мови. І це викладачка української мови **Мар'яна Дмитрівна Левицька**, яка була направлена до Ужгородського університету за розпорядженням НКО УРСР за № 308 від 14 травня 1945 р.

У червні 1945 р. викладачем УжДУ, а саме викладачем кафедри української мови за наказом НКО УРСР № 1185 від 15 червня 1945 р. до Ужгорода делегується **Марія Костянтинівна Семененко** (наказ № 4 від 19 грудня 1945 р.).

Для підсилення філологічних кадрів до Ужгородського університету за розпорядженням НКО № 718 для викладацької роботи на кафедрі російської мови відряджається **Любов Володимирівна Бабиченко**, яка приступає до роботи з 1 серпня 1945 р. (наказ № 4 від 19 грудня 1945 р.).

У вересні 1945 року за наказом НКО УРСР № 1075 від 15.10.1945 р. до Ужгорода приїздить **Мілетіна Юхимівна Дашкевич**, яка з 12 вересня 1945 р. розпочинає працювати викладачем німецької мови на кафедрі іноземних мов.

Саме з цієї дати на посаді викладачки російської мови розпочинає свою педагогічну діяльність і **Євгенія Андріївна Костенко**, яка теж приїжджає до Ужгорода для роботи в університеті за наказом НКО УРСР № 1141 від 14.06.1945 р.

Вересень 1945 року став бурхливим початком кадрових поповнень університету. Із вересня викладачем української мови наказом НКО УРСР № 1186 від 12.09.1945 р. до УжДУ делегується **Галина Пантелеймонівна Ситник**.

Із 14 вересня на кафедрі української мови як її завідувач розпочинає працювати майбутній декан філологічного факультету **Микола Григорович Ясько**, який теж приїздить до Ужгородського університету на підставі рекомендації НКО УРСР № 0–9 від 14.09.1945 р. (наказ № 2 від 1 грудня 1945 р.).

Із 18 вересня 1945 р. до Ужгородського університету за відрядженням НКО № 161–720 від 1945 р. на посаду старшого викладача кафедри російської мови призначається **Надія Іванівна Журбіна** (наказ № 4 від 19 грудня 1945 р.).

Із 1 листопада 1945 р. за відношенням УНРЗУ у справах освіти та наказом № 6 від 1 грудня 1945 року старшим викладачем латинської мови та виконувачем обов'язків завідувача кафедри іноземних мов був призначений **Василь Йосипович Сулинчак**. Крім викладацької та управлінської діяльності, Василю Сулинчаку було довірено увійти в склад комісії щодо обліку ушкоджень та руйнувань заподіяних «мадьярсько-німецькими захватчиками в час окупації Закарпатської України в 1939–1944

рр.» (наказ № 47 від 20 березня 1946 р.). Цікавим фактом професійної біографії Василя Йосиповича є те, що з 15 червня 1946 р. він на 0.5 ставки виконував обов'язки завідувача відділу літератури іноземними мовами університетської бібліотеки (наказ № 112 від 1 липня 1946 р.).

З 1 грудня 1945 р., відповідно до наказу № 10 від 20 січня 1946 року старшим викладачем української літератури було призначено **Зінаїду Луківну Борисову**, підставою для її переїзду на роботу до Ужгородського університету теж став наказ заступника НКО УРСР Гуленка І.С. У книзі професора Валентини Барчан «Біла джерел: до 60-річчя кафедри української літератури», (Ужгород: «Ліра», 2004) висвітлено процес формування складу кафедри української літератури. Постать Зінаїди Борисової (Пономарьової) у книзі згадується з особливим пошануванням її колишніх студентів за її непересічний викладацький талант. Ознайомитися з виданням можна за покликанням <https://dspace.uzhnu.edu.ua/handle/lib/85332>. Книга наказів за 1945/1946 роки засвідчує не лише призначення З. Борисової на викладацьку посаду, а й мови її наукового зростання як талановитого педагога. І це наказ № 74 від 27 квітня 1946 р., в якому йдеться: «зобов'язати викладачів ... Борисову, Ситник, Левицька, Бабиченко, Дашкевич...» та декотрих викладачів інших факультетів «...протягом 1946, 1947, і 1948 рр. скласти кандидатський мінімум і захистити дисертації протягом 1946, 1947 рр. у зв'язку з відсутністю вченого ступеня та наукового звання...» [Книга приказов ректора по Ужгородському державному університету за 1945/1946 учебный год, с. 87].

У згаданій нами раніше «Книге приказов...» увагу привернув наказ № 23 від 16 лютого 1946 р., в якому йдеться про розподіл кафедрального навчального навантаження професорсько-викладацького складу філологічного факультету за перший семестр навчання 1946 року, який розпочався 1 лютого. Саме цей розпорядчий документ проливає світло на прізвища як керівників кафедр факультету, так і прізвища викладачів, прикріплених навчальним навантаженням до цих кафедр. І це:

- кафедра іноземних мов – в.о. завідувача кафедри Сулинчак В.Й., викладачі – Сак Ю.М. та Дашкевич М.Ю.;

- кафедра мовознавства – завідувач кафедри, доцент Чередниченко І.Г., викладачі – Ситник Г.П., Левицька М.Д., Бабиченко Л.В., Журбіна Н.І., Костенко Є.А.

- кафедра української літератури – завідувач Ясько М.Г., викладач Борисова З.Л.

- кафедра російської та загальної літератури – в.о. завідувача кафедри Борисов І.К. Навчання студентів у новоствореному університеті передувала робота приймальної комісії, про її склад та початок роботи в наказових документах університету інформації немає, та ми виявили деякі дані у наказі № 19 від 12 лютого 1946 р. У цьому наказі тодішній ректор Курішко А.М. під своїм головуванням призначає комісію для перевірки документів приймальною комісією особових справ перших вступників

до вишу. До складу комісії призначають деканів факультетів: біологічного та медичного – доцента Роголя І. Г., філологічного – ст. викладача Яська М. Г. та історичного – ст. викладача Борисова І. К., відповідальним секретарем призначають Христенка Г. О. Роботу щодо перевірки зобов'язують закінчити протягом чотирьох днів, до 15 лютого 1946 р.

17 лютого цього ж року з'являється перший наказ № 24 від 17 лютого 1946 р. про зарахування студентів на навчання до університету: на медичний факультет 68 студентів; біологічний – 28 студентів, історичний – 32 студентів та філологічний – 30 студентів. *Авторка статті передбачає неточності в правописі деяких прізвищ чи ініціалів студентів, аргументуючи це поганою якістю рукописних відтворень наказів, ускладненою каліграфією заповнення реквізитів документації, або втрату якості машинописного друку «під копірку», декотрим з яких понад 80 років від часу їх збереження.*

Відповідно пунктом № 4 згаданого наказу студентами першого року навчання на філологічному факультеті стають: Беднорж О., Бигор А., Водолазний А., Гальфед І., Герц А., Голайда Е., Голінка Н., Головнич Ю., Голуб С., Гончарик П., Данко І., Дрога Е., Завадяк Ф., Камюший І., Качій Ю., Коменца Н., Косорда А., Куцин О., Куцин С., Михайлець Н., Мога І., Оберемченко Е., Павук М., Пелладій М., Пагіря І., Потушняк П., Росул О., Русинков А., Рябець М., Цоклан Ф., Штефан [?].

За пів року потому, наказом № 129 від 31 липня 1946 року студентами першого курсу філологічного факультету були зараховані: Преступ Ольга Григорівна, Ліва Палагея Іванівна, Чопей Іван Юрієвич, Купар Михайло Антонович, Шевченко Владлена Дмитрівна, Андреєнко Іраїда Василівна, Ройтельманд Вольф Зусевич, Журавльова Олена Федорівна, Григор'єв Олександр Трифонович, Безбородько Галина Михайлівна.

Дещо невелике роз'яснення черпаємо з наказових документів про те, хто ж з викладачів філологічного факультету був у складі приймальної комісії вже влітку 1946 р. У наказі № 139 від 19 серпня 1946 р. згадані прізвища викладачів, яких задля участі в приймальній комісії було відкликано з профвідпустки. І це: Чередниченко І. Г., Борисова З. Л., Журбіна Н. І. та Дашкевич М. Ю. Станом на 20 вересня 1946 р., пунктом 1 наказу № 141 від 20 вересня 1946 р., на підставі екзаменаційних оцінок студентами філологічного факультету були зараховані: Гараксим Людвиг Васильович, Майлах Михайло Степанович, Сімочко Ілонка Іванівна, Татура Олена Петрівна, Шнаковська Валентина Іванівна, Вуката Анна Іванівна, Корнієва Лідія Анатоліївна, Шикла Андрій Юрійович, Капраль Михайло Михайлович, Чумак Василь Герасимович, Кубіній Гаврило Юрієвич, Матлаха (?), Мамчук В. О., Безбородько Галина Михайлівна, Трюхон О. Ф. Із вересня 1946 за наказом № 155 від 2 вересня 1946 р. студентами другого семестру філологічного факультету було зараховано Григорчук Валентину Миколаївну та Ноздрань Діну Олексіївну. Із 9 вересня 1946 р. студентами філфаку стають Стародубець Микола Степанович

(наказ 160 від 9 вересня 1946 р.), з 15 жовтня – Ростовцев Олег Леонідович.

Наказом № 165 від 11 вересня 1946 р. студентами першого курсу були зараховані ще 46 осіб. І це: Батин Олександр Васильович, Борщик Анастасія Тимофіївна, Варцаба Марія Петрівна, Гараксим Людвиг Васильович, Граб Анна Михайлівна, Кубіній Гаврило Юрієвич, Ліва Палагея Іванівна, Лісовий Пало Миколайович, Решко Маргарита Василівна, Сабов Юрій Степанович, Скіба Юлія Юр'євна, Сімочко Ілона Іванівна, Чумак Василь, Стародубець Микола Степанович, Параскевич Павло Кіндратович, Тронь Константин Леонтєвич, Тураній Марта Михайлівна, Чабанюк Василь Никифорович, Шпаківська Валентина Іванівна, Андрієнко Іраїда Василівна, Бусарчіна Раїса Дмитрівна, Безверхо Раїса Дмитрівна, Добров Іван Миколайович, Кобаль Іван Іванович, Корнієва Лідія Артемівна, Кореняко Михайло Миколайович, Лембар Микола Васильович, Престая Ольга Юльївна, Помаз Іван Лукянович, Крячко Марія Марківна, Татура Олена Петрівна, Хілобок Світлана Миколаївна. Шевченко Владлена Дмитрівна, Журавльова Алла Фодірівна, Борисенко Ольга Гаврилівна, Ляшенко Юлія Карпівна, Добра Йосип Петрович, Задворний Іван Федорович, Антонєць Іван Ісакович, Малкаров Магмет Кургович, Демяненко Лідія Федосіївна, Андрушенко Татяна Андріївна, Блітштейн Валентин Миколайович, Сич Василь Філатович, Мушенко Моїсей Моїсейович, Домбровський Віктор Іванович. З 12 вересня навчання на факультеті розпочала Колітко Лариса Степанівна (наказ № 166 від 12 вересня 46 р.). У жовтні до студентських лав факультету приєднується Зінаїда Солодова та Червінський Р. В. Для навчання такої кількості майбутніх філологів, з початку 1946 року зріс і кадровий склад викладачів філологічного факультету Ужгородського державного університету.

Наказ № 6 від 1 грудня 1945 р. свідчить про призначення на посаду проректора з адміністративної роботи «з 15 грудня 1945 р.» **Григорія Олександровича Христенка**. З 1 січня 1946 р. його призначають на посаду бібліографа (наказ № 12 від 28 січня 1946 р.). З лютого 1946 р. Григорія Христенка призначають інспектором навчальної частини та за сумісництвом – викладачем кафедри українського мовознавства (наказ № 17 від 09 лютого 1946 р.).

Серед викладачів філологічного факультету часто згадується **Іван Григорович Чередниченко**, який в січні 1946 року переїжджає до Ужгорода з Полтавського державного педагогічного інституту і до травня цього ж року обіймав посаду проректора з навчальної частини УЖДУ. З січня 1946 року до січня 1947 року він працював завідувачем кафедри української мови університету.

Із 10 лютого 1946 р. викладачем англійської мови, «з місячним окладом 11/2 ставки 1200 крб.» в університеті розпочинає працювати **Володимир Юхимович Курило** (наказ № 28 від 28 лютого 1946 р.), який з 1 вересня 1946 року є т. в. о. завідувача кафедри іноземних мов (наказ № 161 від 9 вересня 1946 р.). Прізвище **Курило В. Ю.** знаходимо

в наказі № 64 від 13 квітня 1946 р., в якому йдеться про «... визначення професорсько-викладацького складу університету учбового навантаження на I семестр до кінця 1945–46 навч. року і місячні оклади з 1-го квітня 1946 року». У списку викладачів кафедри іноземних мов відмічаємо запис «Курило В.В. – ст. викладач, 340 год, 1 ст., 1500 крб.».

Із 25 лютого 1946 р. розпочинає свою співпрацю з УжДУ викладач англійської мови **Микола Іванович Мурані** (наказ № 28 від 28 лютого 1946 р.).

Із 1 квітня 1946 р. в наказі № 65 від 15 квітня 1946 р. згадано про **Василя Васильовича Лесика**, якого призначають старшим викладачем кафедри української літератури. Підстава для роботи в УжДУ став наказ НКО УРСР № 201 від 17 січня 1946. Уже в середині квітня Василя Лесика призначають в.о. завідувача цієї ж кафедри, попередньо звільнивши з цієї посади старшого викладача Яська М.Г. Та невдовзі в житті В. Лесика відбувається якась прикра подія, бо вже з 5 травня 1946 р. завідувач кафедри Лесик В.В. був звільнений з роботи в університеті «за самовільне залишення роботи». З міркувань про те, що якщо ректор А. Курішко навіть повідомляв про це в Міністерство освіти УРСР», під «порушенням дисципліни» приховувалась якась інша причина, яку замовчували, назвавши «дезертирством».

Наказ № 64 від 13 квітня 1946 р. «... про визначення професорсько-викладацького складу та асистентам університету учбове навантаження за I семестр до кінця 1945–46 навч. року і місячні оклади з 1 квітня 1946 року» вперше згадує ще одне ім'я – **Юрій Михайлович Сак**. Згаданий наказ засвідчує навантаження викладача кафедри іноземних мов «Сак Ю.М. – викладач, 310 год, 1 ст., 1050 крб.». В аналогічному наказі № 229 від 16 листопада 1946 р. «Про встановлення штату викладачів на 1946–47 навчальний рік», знову звертаємо увагу на прізвище **Сак Ю.М.**, який в той час займав посаду «ст. викладач», а встановлений оклад за викладання складав «1050 крб.». У майбутньому ім'я мовознавця Юрія Сака стане відоме не лише в Україні, а й всьому світу, хоча вся його наукова діяльність пройде в стінах рідного Ужгородського університету. Тут він понад пів століття займався науковою та педагогічною діяльністю, викладаючи латинську та давньогрецьку мови, вступ до романського мовознавства та інші дисципліни. Юрій Сак залишив після себе велику наукову спадщину – понад 150 наукових праць, серед яких є й унікальне видання «Інкунабули бібліотеки Ужгородського державного університету» (Ужгород, 1974), яка отримало широке наукове визнання і навіть зафіксоване в бібліотечному колекторі Оксфордського університету у Великій Британії.

Наказ № 88 від 27 травня 1946 р. повідомляє, що з 17 травня 1946 року в Ужгородський університет на посаду доцента кафедри російської літератури приїжджає працювати кандидат філологічних наук, доцент **Микола Сергійович Воскресенський**. Підставою для направлення на роботу Воскресенського М.С. став наказ Міністерства освіти

України № 1636. До цього Микола Сергійович працював в Полтавському педагогічному інституті, в якому був першим, після визволення Полтави, деканом мовно-літературного факультету та протягом 1943–1945 рр. очолював кафедру всесвітньої літератури. Згаданий наказ з 27 травня перед призначенням Воскресенського М.С. попередньо звільнив з цієї посади Борисова І.К. У травні цього ж року Воскресенський М.С. увійшов у склад приймальної комісії на 1946–1947 навчальний рік, а з 25 червня «був зарахованим вченим секретарем Університету» (наказ № 108 від 27 червня 1946 р.). До цього вченим секретарем університету, і «по сполученню посади викладача української літератури на 0.5 ставки з 16 лютого 1946 р. за наказом № 42 від 15 березня 1946 р. був призначений **Іван Михайлович Лапа-Лапицький**.

Із 27 липня 1946 року за наказом № 125 від 27 липня 1946 р. «асистентом кафедри іноземних мов на 1/2 ставки з окладом 525 крб. на місяць» розпочинає працювати **Анатолій Миколайович Караванов**, якого ректор уповноважує завідувати друкарнею (в майбутньому університетське видавництво «Говерла»). У наказі зберігся запис «з 29 липня по 10 серпня ц.р. надати відпустку для перевезення сім'ї та відрядження до 19 серпня для вербовки робітників для друкарні».

У вересні 1946 року філологічний факультет УжНУ рясніє новими кадровими призначеннями. З 1 вересня 1946 року викладачем курсу латинської мови (наказ № 124 від 25 липня 1946 р.) був зарахований **Ігнат Андрій Михайлович**, який відповідно до наказу № 210 від 31 жовтня 1946 р. займав посаду старшого викладача латинської мови кафедри класичної мови. Незабаром за наказом № 229 від 16 листопада 1946 року він отримує учбове довантаження «370 годин на заочному відділенні та підготовчих курсах».

Викладачем німецької мови на підготовчих курсах з погодинною оплатою з 1 вересня за сумісництвом зараховують **Лідію Андріївну Владимир** (наказ № 146 від 29 серпня 1946 р.).

Наказом № 149 від 30 серпня 1946 року викладачем української мови був зарахований **Іван Васильович Безуглий**.

З 1 вересня 1946 р. старшим викладачем російської мови та завідувачем кафедри російського мовознавства призначається кандидат педагогічних наук **Михайло Миколайович Іванов**, про що нам повідомляє наказ № 163 від 12 вересня 1946 р. Цікавий факт в наказі щодо цього призначення «тов. Іванова – підстава: телеграфное распоряжение тов. Бутузова». Про перспективність науковця Іванова М.М. свідчить наказ № 245, датований 12 груднем 1946 р., у якому йдеться: «зав. кафедрою російської мови тов. Іванову М.М. надати командировку до м. Москви для придбання необхідної літератури та консультацій по докторській дисертації з 16 грудня 1946 р. по 15 січня 1947 р. З оплатою добових за 15 суток».

З 1 вересня 1946 р. викладачем латинської мови був призначений **Василь Іванович Орос** (наказ № 124 від 25 липня 1946 р.).

Також з цієї дати наказом № 178 від 26 вересня 1946 р. викладачем української мови на підготовчих курсах «з складом як викладачеві середньої школи» був прийнятий **Максименко О.**, який пропрацював в університеті лише до 10 листопада 1946 р. і був звільнений з роботи викладачів підготовчих курсів за власним бажанням (наказ № 241 від 3 грудня 1946 р.).

Із 10 вересня 1946 року «з оплатою на пів ставки, з місячним терміном випробування» за наказом № 161 від 9 вересня 1946 р. викладачем англійської мови призначають **Галину Юхимівну Іванову**, яка успішно проходить випробування і з 1 жовтня 1946 р. залишається працювати на посаді викладача кафедри іноземних мов, що підтверджує наказ № 207 від 26 жовтня 1946 р. та наказ № 229 від 16 листопада 1946 р.

Також з 10 вересня 1946 року «з оплатою на пів ставки асистента, з місячним терміном випробування» за наказом № 161 від 09 вересня 1946 р. викладачем німецької мови призначають **Стефана Стефановича Штефуровського**. Та наказ № 229 від 16 листопада 1946 р. засвідчує, що надалі в університеті він залишається працювати, але лише на погодинній оплаті.

Період перших двох років кадрового становлення філологічного університету доповнюють, на наш погляд, цікаві факти із життя новоствореного вишу. До прикладу, встановлення термінів семестрового навчання та канікул студентів. Я -от наказ № 143 від 23 серпня 1946 р., в якому йдеться «опираючись на відповідність наказу Міністерства Вищої освіти № 238 від 10 липня 1946 року осінній семестр / включаючи екзаменаційну сесію призначити з 1-го вересня по 23 січня», зимові канікули з 24 січня по 8 лютого», ... весняний семестр / включаючи екзаменаційну сесію призначити з 7-го лютого по 30 червня», ... учбові заняття в університеті розпочати з 2 вересня 1946 р. «в понеділок». До цього часу всі студенти, починаючи з 26 серпня, були зобов'язані пройти централізований медогляд в приміщенні гуртожитку по вул. Жовтневій, 46 (тепер вул. Митна), лише після пред'явлення довідки деканам студенти допускались до занять. Пред'явлення довідки було гарантією поселення в гуртожиток, контроль покладався на коменданта гуртожитку.

Не можна оминати і згадки в «Книжці приказов...» ще одного факту. У вересні 1946 року ректор університету А.М. Курішко наказом № 159 від 5 вересня 1946 року вперше оголошує проведення конкурсу на заміщення посад керівників кафедр, професорів та доцентів. Обов'язки покладаються на комісію, головою якої призначають проректора з навчальної та наукової роботи, доцента Роголя І.Г., членами комісії стають доцент Руденко Х.Ю. та доцент, завідувач кафедри російської літератури Воскресенський М.С. Про кадровий поступ філологічного факультету свідчить низка наказових документів, але в нашому дослідженні неодноразово згадується наказ № 229 від 16 листопада 1946 р. щодо встановлення штату та річного навчально-

го навантаження викладачів. Наводимо деякі його фрагменти: «...університет вже має 25 кафедр і серед них 7 кафедр були створені на філологічному факультеті». Або відомості про те, хто очолював кафедри: «кафедра класичної мови – завідувач Сулінчак Василь Йосипович; кафедра іноземних мов – завідувач Курило Володимир Юхимович; кафедра російської мови – завідувач Іванов Михайло Миколайович; кафедра української мови – завідувач Чередниченко Іван Григорович; кафедра російської літератури – завідувач Воскресенський Микола Сергійович; кафедра західної літератури – завідувач Борисов Іван Костянтинівич, кафедра української літератури – завідувач Ясько Микола Григорович».

Доповнюють інформацію про зростання контингенту студентів філологічного відділення в 1946 році вже позовклі від часу аркуші Тому 2 «Книги приказов ректора по Ужгородському державному університету за 1946 учебный год», в якому, до прикладу, є наказ № 176 від 23 вересня 1946 р., який засвідчує перший прийом студентів на заочне відділення філологічного факультету.

Зазначимо ще один наказ за № 51 від 25 березня 1946 р. про те, що «Тов. Лінтур П.В. з цього числа доручити читання факультативного курсу «Закарпатський фольклор» на 1 к. філологічного та історичного факультетів, згідно поданою ним програмою, на погодинну плату 25 крб. за лекційну годину».

Цікавим фактом є повідомлення про «перевірку грамотності студентів з української мови на 4-й парі лекційних занять в четвер 28/III ц.р. ... Провести диктант доручаю ... на філологічному факультеті (К-43) – Борисовій». Про це йдеться в наказі № 52 від 25 березня 1946 р. Диктант, до речі, проводився на всіх факультетах університету. Тодішній ректор університету Курішко А.М. наказує: «У зв'язку з тим, що перевірений диктант з української мови свідчить про низький стан грамотності студентів університету, зобов'язую кафедру українського мовознавства вжити заходів щодо підвищення грамотності студентів, особливо тих, хто мають оцінку незадовільно; організувати для них додаткові консультації з індивідуальними завданнями» (наказ № 69 від 20 квітня 1946 р.). Є припущення, що в майбутньому такі диктанти вводять в постійну традицію, бо вже 23 жовтня, з метою перевірки грамотності студентів української мови знову видається наказ № 202 від 21 жовтня 1946 р., який зобов'язує «...після III пари провести диктант для філологічного факультету для 1-го семестру та 2 семестру». Аналогічно диктант писали студенти історичного, біологічного, хімічного та медичного факультетів.

Спираючись на хронологічний аналіз наказових документів, звертаємо увагу ще на один документ – наказ № 180 від 27 вересня про те, що «з 10 листопада 1946 року розпочати друкування наукових праць Університету згідно з планом видавництва». Щодо роботи університетської друкарні, яка розпочала діяльність під завідуванням Караванова А.М. з липня 1946 р., то з 18 жовтня цього ж року розпочинають там свою роботу друкарі Ні-

колаєв Д.І. та Козлов А.Г. Наказом № 201-б від 21 жовтня 1946 р. викладача української мови Борисову З.Л. (Пономарьову) призначають «літературним редактором наукових записок Ужгородського Держуніверситету з 15 жовтня 1946 р.».

І наостанок ще один важливий факт – співпраця викладачів-філологів з університетською бібліотекою. Про це збереглися свідчення в розпорядчій документації університету за 1945/1946 рр. Наприклад, згадування про викладачів, «що не мають повного учбового навантаження», зобов'язували працювати в бібліотеці Університету відповідно «завданням зав. бібліотекою т. Шадурова по 4 години щоденно». Як підтвердження цьому видано наказ № 64 від 13 квітня 1946 р., в якому вказано прізвища викладачів філологічного факультету – Кондор Е.Я., Левицька М.Д. які тимчасово працювали в бібліотеці. Або ще один приклад такої співпраці, як от: «з 1 травня до 1 червня «виконувач обов'язків завідувачки спецфонду» (наказ № 76 від 3 травня 1946 р.) було покладено на Грабарь Е.А., яка вже з 1 червня 1946 р. була призначена на 0,5 ставки бібліографа іноземного відділу бібліотеки (наказ № 99 від 12 червня 1946 р.). Доповнюють факти співпраці прізвища і інших викладачів філологічного факультету, як от Христиненко Г.О., якому теж недовго довелося попрацювати бібліографом (наказ №12 від 28 січня 1946 р.), або Сулинчак В.Й., який на 0,5 ставки (наказ № 112 від 1 липня 1946 р.), був зарахований «завідувачем іноземного відділу бібліотеки».

Не залишаємо без уваги ще один важливий факт співпраці викладачів філологічного факультету університету з книгозбірнею вишу протягом

1945–1946 рр. Відповідно до «Положення про бібліотеку вищого навчального закладу», затвердженого ВКВШ 09.03.1938 р., було вперше призначено Бібліотечну раду Ужгородського державного університету – дорадчий орган, створений для узгодження діяльності бібліотеки з навчально-виховною та науково-дослідною роботою університету та надання їй дієвої допомоги у вирішенні актуальних питань бібліотечної діяльності. Головою першої Бібліотечної ради був призначений зав. бібліотекою Є. Шадуров, а серед членів Бібліотечної ради згадані викладачі філологічного факультету – Ясько М. Г, Сулинчак В.Й. та Ярошенко П.Д. (наказ № 74 від 27 квітня 1946 р.).

Висновки. У становленні Ужгородського університету велику роль відіграло перше кадрове формування, яке заклало надійний фундамент майбутніх освітянських на наукових здобутків вишу. Забезпечення філологічного напрямку навчання в Ужгородському державному університеті стало одним із нагальних проблем державного значення, тому більшість викладачів делегувались наказами відповідних управлінських установ держави. З аналізу кадрового формування за період 1945–1946 років виокремлені два етапи кадрового до факультету: протягом 1945 та 1946 років. Відповідно до архівних даних наказової документації університету наведений персональний перелік викладачів, їх посади та дати початку роботи в УжДУ. Спираючись на дослідження кадрового потенціалу, ми засвідчили його викладацький науковий поступ, який із гідністю вписаний в історію найбільшого закарпатського освітянського вишу.

Література

1. Барчан В. Біля джерел: До 60-річчя кафедри української літератури УжНУ. Ужгород: Ліра, 2004. 160 с.
2. Вегеш М. Ужгородський національний університет: історія і сьогодення. Ужгород: Говерла, 2007. 384 с.
3. Видатні особистості з українського мовознавства. Хрестоматія / уклад.: Тетяна Левченко, Тетяна Чубань; за заг. ред. Марини Навальної. Переяслав-Хмельницький: Вид-во «КСД», 2016. 172 с.
4. Галайда І. Січ на ниві народній: до 80-річчя С.В. Добоша. *Дукля*. 1997. №6. С.70–74.
5. Звіт про роботу університету за 1945–1946 н. р. ДАЗО Ф. Р-545. *Ужгородський державний університет*. Оп. 1. Од. зб. 8. 62 арк.
6. Ільницький В.І. Обереги криниці знань: Ужгородський національний університет у долях його сучасників / В.І. Ільницький; рец.: І.І. Вовканич, Ю.М. Бідзіля, В.П. Густі. Ужгород: Говерла, 2020. 208 с.
7. Книга приказов ректора по Ужгородскому государственному университету за 1945–1946 учебный год: начато 27 ноября 1945 г. – окончено 27 июня 1946 г. Т. 1. 117 арк. *Архів Ужгородського національного університету*.
8. Книга приказов ректора по Ужгородскому государственному университету за 1946 учебный год: начато 27 июня 1946 г. – окончено 28 декабря 1946 г. Т. 2. 170 арк. *Архів Ужгородського національного університету*.
9. Наукова еліта Закарпаття. Доктори наук, професори Ужгородського національного університету : довідник / редкол.: М.М. Вегеш, Л.О. Белей, О.Г. Сливка, І.П. Студеняк, В.В. Марина. М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т. Ужгород: Гражда, 2005. 160 с.: іл.
10. Педагоги-науковці / редкол.: В.Ю. Сливка, В.В. Турияниця, І.М. Сенько; упоряд. і передм. В.В. Турияниця; Ужгор. держ. ун-т. Ужгород. 1997. Част. 1. 133 с.
11. Пойда С., Токар М. Сторінками університетської газети (До 50-річчя газети «Ужгородський університет»); Ужгор. нац. ун-т. Ужгород: Два кольори, 2001. 136 с.
12. Радянський студент: суспільно-політична газета; орган партбюро, ректорату, ком. ЛКСМУ, профкому та місцевому Ужгор. держ. ун-ту. Видається з 1951 року. Ужгород. 1952–1955.
13. Сенько І. Микола Ясько / редкол.: В.Ю. Сливка, В.В. Турияниця, І.М. Сенько ; упоряд. і передм.

В.В. Туряниці; Ужгор. держ. ун-т. Ужгород. 1997. Част. 1. С. 128–132.

14. Сторінки історії Ужгородського національного університету: документи і матеріали / уклад., коментарі та передм. Н.М. Жулканич. Ужгород : Вид-во О. Гаркуші, 2005. 219 с.

15. Ужгородський державний університет – осередок науки на Закарпатті / Уклад.: Г.С. Солодова.; відпов. за вип. Ю.М. Височанський. Ужгород: Мистецька лінія. 2000. 19 с.

16. Ужгородський державний університет / ред. кол.: В.Ю. Сливка, М.І. Пітюлич, Л.О. Белей, Т.М. Розумик, Т.Т. Дудинський, Ю.М. Сегеда, І.М. Ліхтей, В.М. Вайс, О.Г. Чубарь, В.Ю. Керецман, І.Й. Росола, І.А. Ілько, Г.В. Кун, М.М. Рошко, М.Й. Пілаш, Ю.А. Хоменко. Ужгород: Ужгородський державний університет, 2000. 125 с.

17. Ужгородський державний університет: довідник / за ред.: С. Бевзенко; відпов. за вип. В.Л. Микитась; Ужгород: Ужгородський державний університет, 1961. 39 с.

18. Ужгородський національний університет – 75 років поступу і зростання / ред. рада : В.І. Смоланка (голова) ; І.П. Студеняк (заст. голови), В.І. Ільницький (відп. ред.) та ін. Ужгород: Говерла, 2022. 216 с. ; іл. (Ювілейне вид. до 75-річчя ун-ту).

19. Ужгородський національний університет на порозі III тисячоліття : [альбом-довідник] / редкол.: М.М. Вегеш, О.Г. Сливка, Л.О. Белей [та ін.]. Ужгород : Карпати, Наш рідний край, Вісник Карпат, 2005. 192 с. ; іл.

20. Ужгородський національний університет: 70 років на шляху національно-освітнього відродження України: [ювілейне вид. до 70-річчя ун-ту] / ред. рада: В.І. Смоланка (голова) ; І.П. Студеняк (заст. голови), Л.О. Белей (відп. ред.) та ін. Ужгород; Київ: ДВНЗ «УжНУ», 2015. 192 с. ; іл.

21. Ужгородський університет: газета ради Ужгор. ун-ту / ред. В. Чумак. Ужгород: Міська друк., 1992. Вип. №11–12. 32 с. (Спец. вип.).

References

1. Barchan V. (2004) *Bilia dzherel: Do 60-richchia kafedry ukrainskoi literatury UzhNU* [Near the sources: To the 60th anniversary of the Department of Ukrainian Literature of UzhNU]. Uzhhorod: Lira. 160 s. [in Ukrainian].

2. Vehesh M. (2007) *Uzhhorodskiyi natsionalnyi universytet: istoriia i sohodennia* [Uzhhorod National University: history and present]. Uzhhorod: Vyd-vo UzhNU «Hoverla». 384 s. [in Ukrainian].

3. Navalno M. (Red), Levchenko T. Chuban T. (Uklad.) (2016) *Vydadni osobystosti z ukrainskoho movoznavstva* [Prominent figures in Ukrainian linguistics]. Pereiaslav-Khmelnytskyi: Vydavnytstvo KSV. 172 s. [in Ukrainian].

4. Halaida I. (1997). *Stiach na nyvi narodnii: do 80-richchia S.V. Dobosha* [The Sower in the People's Field: To the 80th Anniversary of S.V. Dobosh]. Duklia. Vol. 6. S. 70–74 [in Ukrainian].

5. Zvit pro robotu universytetu za 1945–1946 n. r. [Report on the work of the university for 1945–1946 academic year]. DAZO F. R-545. Uzhhorodskiyi derzhavnyi universytet. Op. 1. Od. zb. 8. 62 ark. [in Ukrainian].

6. Ilnytskyi V.I.; Vovkanych I.I.; Bidzilia Yu.M.; Husti, V.P. (Rets.). (2020) Oberehy krynytsi znan: Uzhhorodskiyi natsionalnyi universytet u doliakh yoho suchasnykyv [Charms of the well of knowledge: Uzhhorod National University in the fates of its contemporaries]. Uzhhorod: Hoverla. 208 s. [in Ukrainian].

7. Knyha prykazov rektora po Uzhhorodskomu hosudarstvennomu unyversytetu za 1945–1946 uchebnyi hod: nachato 27 noiabria 1945 h. – okoncheno 27 yunია 1946 h. [Book of orders of the rector of Uzhhorod State University for the 1945–1946 academic year: started on November 27, 1945 - ended on June 27, 1946]. Arkhiv Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. T. 1. 117 ark. [in Russian].

8. Knyha prykazov rektora po Uzhhorodskomu hosudarstvennomu unyversytetu za 1946 uchebnyi hod: nachato 27 yunია 1946 h. – okoncheno 28 dekabria 1946 h. [The book of orders of the rector of the Uzhgorod State University for the 1946 academic year: started on June 27, 1946 – ended on December 28, 1946]. Arkhiv Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. T. 2. 170 ark. [in Russian].

9. Vehesh M.M., Belei L.O., Slyvka O.H., Studeniak I.P., Maryna V.V. (Redkol.) (2005) *Naukova elita Zakarpattia. Doktory nauk, profesory Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu* [Scientific elite of Transcarpathia. Doctors of Sciences, professors of Uzhhorod National University]; dovidnyk. Uzhhorod: Grazhda. 160 s.: il.

10. Slyvka V. Yu., Turianytsia V.V., Senko I.M. (Redkol.); Turianytsia V.V. (Uporiad.) (1997) *Pedahohy-naukovtsi* [Educators-scientists]. Uzhhor. derzh. un-t. Uzhhorod. 1997. Chast. 1. 133 s. [in Ukrainian].

11. Poida S., Tokar M. (2001). *Storinkamy universytetskoi hazety* [Through the pages of the university newspaper]. Uzhhorod. 136 s. [in Ukrainian].

12. *Radianskyi student: suspilno-politychna hazeta* (1951) [Soviet Student: socio-political newspaper]. Uzhhorodskiyi derzhavnyi universytet. Vydaietsia z 1951 roku. Uzhhorod [in Ukrainian].

13. Senko I., Yasko M. (1997) *Pedahohy-naukovtsi* [Educators-scientists]. Uzhhorod. S. 128–132 [in Ukrainian].

14. Zhulkanych N. (uklad., komentari ta peredm.) (2005) *Storinky istorii Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu: dokumenty i materialy* [Pages of the history of Uzhhorod National University: documents and materials]. Uzhhorod: Vyd-vo O. Harkushi. 219 s. [in Ukrainian].

15. Solodova H.S. (Uklad.), Vysochanskyi Yu.M. (vidpov. za vyp.) (2000) *Uzhhorodskiyi derzhavnyi universytet – osередok nauky na Zakarpatti* [Uzhhorod State University is a center of science in Transcarpathia].

Uzhhorod: Mystetska liniia. 19 s. [in Ukrainian].

16. Slyvka V. Yu., Pitiulych M.I., Belei L.O., Rozumyk T.M., Dudynskyi T.T., Sehed, Yu.M., ... Khomenko, Yu.A. (Red. kol.). (2000) Uzhhorodskyi derzhavnyi universytet [Uzhhorod State University]. Uzhhorod: Uzhhorodskyi derzhavnyi universytet. 125 s. [in Ukrainian].

17. Bevzenko S. (Red.), Mykytas V.L. (vidpov. za vyp.) (1961) Uzhhorodskyi derzhavnyi universytet [Uzhhorod State University]: dovidnyk. Uzhhorod: Uzhhorodskyi derzhavnyi universytet. 39 s. [in Ukrainian].

18. Red. rada: Smolanka V.I. (holova); Studeniak I.P. (zast. holovy), Ilnytskyi V.I. (vidp. red.) ta in. (2022) Uzhhorodskyi natsionalnyi universytet – 75 rokiv postupu i zrostantia [Uzhhorod National University – 75 years of progress and growth]. Uzhhorod: Hoverla. 216 s. [in Ukrainian].

19. (2005) Uzhhorodskyi natsionalnyi universytet na porozhi III tysiacholittia [Uzhhorod National University on the threshold of the 3rd millennium]. Uzhhorod: Karpaty. 192 s.: il. [in Ukrainian].

20. Belei L.O. (Vidp. red.). (2015) Uzhhorodskyi natsionalnyi universytet: 70 rokiv na shliakhu natsionalnoosvitnoho vidrodzhennia Ukrainy [Uzhhorod National University: 70 years on the path of national educational revival of Ukraine]: yuvileine vydannia do 70-richchia universytetu. Kyiv: DVNZ «UzhNU». 192 s.; il. [in Ukrainian].

21. Chumak V. (1992) Uzhhorodskyi universytet: hazeta rady Uzhhorodskoho universytetu [Uzhhorod University: newspaper of the Uzhhorod University Council]. Vyp. 11–12 (spetsialnyi vypusk). Uzhhorod. 30 s. [in Ukrainian].

THE FORMATION OF THE ACADEMIC AND TEACHING STAFF OF THE FACULTY OF PHILOLOGY AT UZHGOROD STATE UNIVERSITY IN 1945–1946

Abstract. The article examines the basis for the creation and establishment of the first Transcarpathian university, which over its 80-year history has grown into the most powerful institution of higher education in Transcarpathia, becoming the flagship of both education and science in the region. Based on archival evidence used in the scientific research, the study attempts to research the personnel composition of the Faculty of Philology, one of the first faculties of the University in the period of 1945–1946. Special attention is paid to the figure of the first rector of the University, Stepan Dobosh, and the first dean of the Faculty of Philology, Mykola Yasko. The study is based on factual data from the administrative documents of the first two years after the University's establishment until the end of December 1946. The research used reports on the work of Uzhhorod State University for 1945/1946. Based on the facts contained in the administrative documents, the names of the departments of the philological direction and the names of the first heads of the departments of the faculty were established. The study of the personnel potential of Uzhhorod University during its first years proves its academic and scientific progress, which is worthily inscribed in the history of the largest Transcarpathian educational institution. The purpose of the article is to analyze the formation of the academic staff of the Faculty of Philology of Uzhhorod State University in the first years of the institution's existence, i.e. 1945 and 1946.

The study aims to publish or expand information about the first philological staff of Uzhhorod University, who started working at the University in the first years after its establishment. The study tracks for the first time the relevant administrative instructions of state educational authorities, the purpose of which was to enhance the staff of the westernmost university of Ukraine.

The research methodology is based on systemic and structural functional approaches using methods of analysis, synthesis, and generalization.

Keywords: Transcarpathian State University, Uzhhorod State University, Faculty of Philology of Uzhhorod State University, philology staff of Uzhhorod University, Stepan Dobosh, Mykola Yasko.

© Медведь М., 2026 р.

Дата першого надходження рукопису до видання: 18.04.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.05.2026

Дата публікації: 31.05.2026

Марія Медведь – кандидат філологічних наук, директор Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; maria.medved@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-8275-9026>

Maria Medved – Candidate of Philology, Director of the Scientific Library of Uzhhorod National University, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; maria.medved@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-8275-9026>